

ANNALES
UNIVERSITATIS MARIAE CURIE-SKŁODOWSKA
LUBLIN — POLONIA

VOL. XXXVI, 10

SECTIO C

1981

Instytut Biologii UMCS
Zakład Systematyki i Geografii Roślin

Jan BYSTREK, Maria MOTYKA-ZGŁOBICKA

Porosty rezerwatu Brzeziczno

Лишайники заповедника Бжезично

Lichens de la réserve de Brzeziczno

WSTĘP

Rezerwat Brzeziczno, jeden z nielicznych rezerwatów przyrody pojezierza Łęczyńsko-Włodawskiego, o powierzchni 87,46 ha, obejmuje śródleśne jezioro z przylegającym torfowiskiem przejściowym i wysokim oraz fragmentem *Vaccinio myrtilli-Pinetum* i *Pino-Quercetum*, stanowiącym otulinę jeziora. Głównymi gatunkami drzew w rezerwacie są: sosna zwyczajna, dąb szypułkowy i bezszypułkowy, brzoza brodawkowata i osika.

POROSTY REZERWATU

We florze rezerwatu porosty odgrywają dość znaczną rolę. W niewielkim fragmencie naturalnego lasu dębowego, na brzozach rosnących na torfowisku, a także na osikach na obrzeżeniu jeziora, nie wchodzących co prawda do ścisłego rezerwatu, lecz stanowiących nierozdzielalną część chronionego obszaru, rośnie 121 gatunków porostów.

Wśród nich na szczególną uwagę zasługują stanowiska *Lecanora subalbella* i *L. incurvodontata*, gatunków bardzo rzadkich w Polsce, występujących tu pospolicie na usychających brzozach na torfowisku.

Florę porostów sosny reprezentuje niewiele gatunków. Na obszarze rezerwatu i w najbliższym jego otoczeniu stwierdzono 24 gatunki, wśród nich *Hypogymnia physodes*, *Lepraria aeruginosa* i *Lecidea scalaris*, które występują na każdym drzewie i przeważnie w znacznej liczbie osobników. Stopień zwarcia plech tych gatunków jest w niższych partiach pni dość

wysoki (powyżej 60%), a w wyższych (powyżej 2 m) niski i nie przekracza 10%. Również w znacznej liczbie osobników występują w rezerwacie na sosnach: *Pseudevernia furfuracea*, *Platismatia glauca*, *Parmeliopsis aleurites*, *P. ambigua*. Są one pospolite, lecz w mniejszym stopniu niż gatunki poprzednie. Tylko na niektórych starych sosnach udział tych gatunków jest dość znaczny. U podstawy pni prawie każdej sosny rośnie *Cladonia coniocraea*. Inne gatunki porostów, stwierdzone na sosnach, występują sporadycznie. Na nielicznych starych sosnach o murszejącej korowinie pospolicie rosną: *Cladonia digitata* i *Cl. cenotea*. W niższych partiach pni wielu sosen, po obu stronach jeziora, stwierdzono płaty zespołu *Parmeliopsidetum ambiguae*. We wszystkich płatach tego zespołu *Cladonia coniocraea*, *Parmeliopsis ambigua*, *Lecidea scalaris* i *Lepraria aeruginosa* osiągały stałość V, a *Parmeliopsis aleurites* i *Cladonia digitata* — III. Sporadycznie występuje tu *Usnea hirta*, *Hypogymnia physodes*, *Cladonia bacillaris* i *Cl. cenotea*. W wyższych partiach pni sosen (do wys. ok. 2 m) wykształciły się płaty zespołu *Parmelietum furfuraceae*, w których obok *Hypogymnia physodes* stałość V osiągają *Pseudevernia furfuracea* i *Platismatia glauca*, w domieszce *Hypogymnia tubulosa*, *Usnea hirta*, *Parmeliopsis aleurites*, *P. ambigua*, *Hypogymnia bitteriana* i *Lecidea scalaris*. Cechą charakterystyczną płatów *Parmelietum furfuraceae* w Brzezicznie jest małe zróżnicowanie florystyczne. W poszczególnych płatach liczba gatunków waha się w granicach 3—7. Na kilku starych sosnach, w spękaniach kory, u podstawy pni, stwierdzono stanowiska *Chaenotheca melanophaea* i *Ch. phaeocephala*. Rosną one razem z *Lepraria aeruginosa* i *Lecidea scalaris*.

Zróżnicowaną i stosunkowo bogatą florę porostów mają w rezerwacie brzozy. Na licznych usychających brzozach na torfowisku przejściowym panuje zespół *Lecanoretum pityraeae*, w którym masowo rośnie *Lecanora subalbella*. W niższych partiach pni pospolite są płaty zespołu *Xanthorietum candelariae* i niewielkie płaty *Psoretum ostreatae*. Zespół ten jest bardziej pospolity na starych brzozach, na obszarze stanowiącym otulinę jeziora w obrębie rezerwatu, a także na brzozach w graniczącym z rezerwatem komplekcie leśnym. Wyższe partie pni tych brzóz porastają gatunki zespołu *Parmelietum furfuraceae*. Oprócz gatunków stwierdzonych na sosnach w zespole *Parmelietum furfuraceae* występują: *Parmelia sulcata*, *P. exasperatula*, *P. fuliginosa*, *Cetraria chlorophylla* i *Lecanora chlorona*. Bardziej pospolita niż na sosnach jest również *Usnea hirta*. W licznej domieszce stwierdzono *Evernia prunastri*, *Ramalina farinacea* i *R. pollinaria*. Na kilku brzozach w wymienionym zespole rosną: *Usnea comosa*, *Bryopogon crispus* i *Lecanora conizaea*.

Na pniach dębów, mimo znacznej liczby gatunków epifitycznych porostów, zróżnicowanie fitosocjologiczne jest niewielkie. Na kilku dębach

wykształcają się płaty zespołu *Pertusarietum amarae* i *Lecanoretum carpineae*. Znacznie większe powierzchnie zajmuje zespół *Parmelietum furfuraceae* o składzie gatunkowym zbliżonym do płatów występujących na brzozach. Na kilku starych dębach, na skraju rezerwatu, w pobliżu drogi i pola uprawnego w zespole tym stwierdzono znaczny udział gatunków z rzędu *Physcietalia ascendentis*, a mianowicie *Physcia ascendens*, *Ph. tenella*, *Ph. dubia*, *Ph. stellaris* i *Xanthoria parietina*. W płatach tych stwierdzono również pojedyncze plechy *Ramalina fastigiata* var. *exasperata* i *R. fraxinea* var. *crispa*.

Bardzo bogata w gatunki jest flora porostów na osikach. Są to głównie porosty wchodzące w skład zespołów *Physcietum ascendentis* i *Lecanoretum carpineae*. Zespoły te rozwijają się najlepiej w wyższych partiach pni i konarach drzew.

Na obszarze rezerwatu ściślego brak odpowiednich siedlisk dla wzrostu porostów naziemnych. Tylko na obrzeżeniu jeziora, na piaszczystej glebie z dominującą szcztolichą siwą, stwierdzono kilkanaście gatunków: *Peltigera rufescens*, *P. praetextata*, *Cladonia sylvatica*, *Cl. mitis*, *Cl. tenuis*, *Cl. rangiferina*, *Cl. deformis*, *Cl. uncialis*, *Cl. furcata*, *Cl. crispata*, *Cl. cornuta*, *Cl. degenerans*, *Cl. pyxidata*, *Cl. verticillata*, *Cl. chlorophaea*, *Cl. cornutoradiata*, *Cetraria islandica*.

Na murszejących gałązkach opadłych na ziemię i zmurszałych pniakach występują pospolicie: *Cladonia chlorophaea*, *Cl. bacillaris*, *Cl. macilenta*, *Cl. botrytes*, *Cl. coniocraea*, *Cl. cenotea*, *Cl. digitata*, *Cl. squamosa*, *Lecidea scalaris*, *Cetraria pinastri*, *Hypogymnia physodes* i *Platismatia glauca*.

WNIOSKI

Spośród stwierdzonych 121 gatunków porostów na szczególną uwagę zasługują stanowiska *Lecanora subalbella*, *L. incurvodontata* oraz *Xanthoria candelaria*, *Parmelia acetabulum* i *Hypogymnia bitteriana*. Gatunki, takie jak: *Hypogymnia physodes*, *Lepraria aeruginosa*, *Lecidea scalaris*, *Pseudevernia furfuracea*, *Platismatia glauca*, *Usnea hirta*, *Cladonia coniocraea*, występują na wszystkich gatunkach drzew, zwłaszcza starszych, niezależnie od ekspozycji. Przeważająca większość porostów epifitycznych w rezerwacie i pobliskim lesie rośnie tylko na drzewach liściastych, a porosty z rodzin *Physciaceae* i *Teloschistaceae* — głównie na osikach i brzozach.

W rezerwacie stwierdzono: *Parmeliopsidetum ambiguae*, *Psoretum ostreatae*, *Parmelietum furfuraceae*, *Pertusarietum amarae*, *Xanthorietum candelariae*, *Physcietum ascendentis*, *Chaenothecetum melanophaeae*, *Lecanoretum pityreae* i *Lecanoretum carpineae*.

PIŚMIENNICTWO

1. Bystrek J., Motyka-Zglobicka M.: Gatunki rodzaju *Parmelia* Ach. na Lubelszczyźnie. Ann. Univ. Mariae Curie-Skłodowska, sectio C 27, 159—168 (1972).
2. Bystrek J., Motyka-Zglobicka M.: Gatunki rodzaju *Peltigera* Willd. na Lubelszczyźnie. Ann. Univ. Mariae Curie-Skłodowska, sectio C 29, 403—412 (1974).
3. Bystrek J., Górczyńska K.: Gatunki rodzaju *Bryopogon* Link emend. Bystr. na Lubelszczyźnie. Ann. Univ. Mariae Curie-Skłodowska, sectio C 31, 113—120 (1967).
4. Bystrek J., Górczyńska K.: Porosty Pojezierza Łęczyńsko-Włodawskiego. Ann. Univ. Mariae Curie-Skłodowska, sectio C 32, 53—68 (1977).
5. Fijałkowski D.: Stosunki geobotaniczne Lubelszczyzny. Ossolineum, Wrocław 1972.
6. Motyka J.: Porosty (*Lichenes*). Flora polska. Rośliny zarodnikowe Polski i ziem ościennych. 3 (2), 5 (1), 5 (2), PWN, Warszawa 1960—1964.
7. Nowak J., Tobolewski Z.: Porosty polskie. PWN, Warszawa 1975.

РЕЗЮМЕ

Заповедник Бжезично охватывает внутрилесное озеро с прилегающим переходным и лесным торфяником и участком *Vaccinio myrtilli-Pinetum* и *Pino-Quercetum*, составляющим защитный строй озера. Его поверхность равна 87,46 га. Флора лишайников богатая, особенно на коре деревьев, наземные лишайники встречаются редко ввиду отсутствия соответствующих местообитаний. Среди 121 вида особого внимания заслуживают *Lecanora subalbella*, *L. incurvudentata*, *Xanthoria candelaria*, *Hypogymnia bitteriana* — редкие для флоры Люблинщины виды. Кроме того, в заповеднике обнаружены: *Parmeliopsidetum ambiguae*, *Psoretum ostreatae*, *Parmelietum furfuraceae*, *Pertusarietum amarae*, *Xanthorietum candelariae*, *Physcietum ascendentis*, *Chaenothecetum melanophaeae*, *Lecanoretum pityraeae*, *Lecanoretum carpineae*.

RÉSUMÉ

La réserve de Brzeziczno comprend un lac dans la forêt avec une tourbière transitoire et élevée, ainsi qu'un fragment de *Vaccinio myrtilli-Pinetum* et de *Pino-Quercetum*, formant l'environnement du lac. La surface de ce lac égale 87,46 ha. La flore des Lichens est abondante surtout sur l'écorce des arbres, les lichens terrestres sont rares à cause du manque de sièges. Parmi 121 espèces, il faut mentionner particulièrement: *Lecanora subalbella*, *L. incurvudentata*, *Xanthoria candelaria* et *Hypogymnia bitteriana* — espèces rares dans la flore des lichens de la région de Lublin. Dans la réserve examinée, on a observé les lobes de: *Parmeliopsidetum ambiguae*, *Psoretum ostreatae*, *Parmelietum furfuraceae*, *Pertusarietum amarae*, *Xanthorietum candelariae*, *Physcietum ascendentis*, *Chaenothecetum melanophaeae*, *Lecanoretum pityraeae* et *Lecanoretum carpineae*.

